

Oponentský posudek

na disertační práci Mgr. Martina Mikuláše

Pragmatic and Stylistic Aspects of Expressions of Futurity in Professional Economic Texts and Their Didactic Consequences

Pragmalingvistické a stylistické aspekty prostředků vyjadřujících futuritu v odborném ekonomickém textu a jejich lingvodidaktické důsledky

Disertační práce, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Tématem posuzované disertační práce Mgr. Martina Mikuláše *Pragmatic and Stylistic Aspects of Expressions of Futurity in Professional Economic Texts and Their Didactic Consequences* je vyjadřování futurity v odborném ekonomickém diskurzu a metody vhodné pro efektivní výuku jazykových prostředků adekvátních pro její vyjádření v odborných textech z oblasti ekonomie. Disertační práce má tedy jak lingvistické, tak lingvodidaktické zaměření.

Lingvistická složka disertační práce se zabývá kontrastivním korpusovým výzkumem vybraných hlavních prostředků vyjadřujících futuritu v angličtině (*shall/will* + infinitiv, *be going to*, *be to*, *be about to*, *be on the point/verge of*, přítomný čas prostý a průběhový). Výsledky získané korpusovým výzkumem Mgr. Mikuláš srovnává se způsoby prezentace futurity v učebnicích a gramatických příručkách, které běžně při svém studiu používají studenti ekonomických oborů. V lingvodidaktické části autor zkoumá formou testů, v nichž využil poznatky z lingvistického výzkumu, vliv implicitní a explicitní výuky na míru a kvalitu osvojení sledovaných prostředků pro vyjadřování futurity. Zajímavé se mi jeví zvláště zkoumání míry transferu vědomostí získaných při studiu obecné angličtiny do způsobů adekvátního vyjadřování a interpretace textů ekonomického diskurzu.

Předkládaná disertační práce je přehledně rozdělena do jedenácti kapitol, přičemž prvních šest kapitol (str. 3-194) představuje teoretickou část a dalších pět kapitol (str. 195-319) tvoří analytickou část a závěry. Následuje české resumé, seznam použité literatury a seznamy tabulek, grafů a zkratk (str. 320-335). Práce tak nabývá rozsahu 335 stran, což značně přesahuje běžně požadovanou délku disertační práce. Domnívám se, že je to způsobeno především autorovým místy až moc detailním pojednáním o teoretických otázkách, většinou formou delších přímých citací a odkazů pod čarou, které nejsou vždy plně využitelné v analytické části práce. Konec konců autor sám na mnoha místech správně poukazuje na to, že některé jevy přesahují rozsah jeho výzkumu.

Po krátkém úvodu (str. 1-2) následuje první kapitola *English for Specific Purposes* (str. 4-34), v níž Mgr. Mikuláš zasazuje svůj výzkum do širokého rámce angličtiny pro specifické a akademické účely (ESP a EAP) a formou četných odkazů na odbornou literaturu, přímých citací a převzatých obrázků diskutuje její metody a principy. V další kapitole nazvané *The Theory of Implicit and Explicit L2 Learning and Teaching* (str. 35-60) autor poměrně detailně pojednává o

různých aspektech implicitního a explicitního učení a vyučování cizího jazyka. Podobně jako v předchozí kapitole jde často o detailní popis metod a zvláště výsledků odborníků z oblasti didaktiky, které však autor nemůže s ohledem na rozsah svého výzkumu využít. Totéž se týká i následující třetí kapitoly *The Role of Instruction and Input* (str. 61-81). Mnohem relevantnější s ohledem na název disertační práce se mi jeví čtvrtá kapitola s názvem *Pragmatic Competence and its Development*, která však v porovnání s předchozími kapitolami obsahuje jen necelých 11 stran (str. 82-92). Autor zde správně zdůrazňuje roli pragmatické kompetence při výuce cizích jazyků a její důležitý aspekt, a to umět vykonat určitou funkci nebo jasně vyjádřit určitý úmysl (*to perform a particular function or express an intention clearly* na str. 86). Zajímalo by mne, které aspekty futurity a způsobů jejího vyjadřování by autor přiřadil spíše do lingvistické kompetence a které jednoznačně spadají do pragmatické kompetence, a tedy do oblasti jeho výzkumu.

V páté kapitole (str. 93-165) se doktorand dostává k teoretickému jádru svého výzkumu, jak už naznačuje samotný název *Temporality, Futurity and Expressions of Futurity*. Představuje a diskutuje různé modely temporality (např. Reichenbachův a Closův) a detailně probírá jednotlivé, zvláště gramatické způsoby vyjadřování futurity v angličtině a poukazuje na rozdíly mezi způsoby jejího vyjadřování v angličtině a češtině, protože právě ty způsobují studentům nemalé problémy. Při popisu systému odkazování na budoucnost v češtině správně upozorňuje na častý negativní transfer z češtiny do angličtiny, jehož častou příčinou je provázanost modálního a temporálního systému v obou jazycích a gramatického času a vidu v češtině. V poslední kapitole teoretické části nazvané *Redefined Concepts of Temporality and Futurity* (str. 166-194) Mgr. Mikuláš vymezuje vztah mezi temporálním rámcem reality, realizace a odkazování (*reference*), které používá v analytické části práce. Vzhledem ke komplexnosti a možným vztahům mezi těmito rámci navrhuji, aby se o nich detailněji zmínil během obhajoby a hlavně je doložil příklady vyjadřujícími futuritu, nejlépe z vlastního korpusového materiálu.

Analytická část posuzované práce začíná sedmou kapitolou *Expressions of Futurity in the Corpus of Economic Texts* (str. 196-246), kde autor nejprve stručně popisuje korpus, resp. vyčísluje seznam sedmi analyzovaných odborných publikací, jejichž autory jsou ekonomičtí experti na předních britských univerzitách. Vzhledem k detailním pojednáním v teoretické části práce, očekávala bych zde zevrubnější popis analyzovaných knih a nějaký náznak porovnání výsledků sledovaných prostředků vyjadřujících futuritu získaných z jednotlivých analyzovaných publikací (v práci se jen místy vyskytuje zmínka, např. o větší frekvenci některé ze sledovaných forem). Pokud jde o statistické výsledky uvedené v Tabulce 9 na str. 203, zajímalo by mne, zda bral autor v úvahu např. délku textů analyzovaných knih, dále jaké by byly podle jeho názoru výsledky, kdyby např. vzal z každého analyzovaného textu (tedy ze sedmi odborných publikací) stejný počet slov a zda se pokusil pracovat s normalizovanými frekvenčními výsledky (např. s výskytem určitých futuritních forem na 1,000 slov). Je však třeba ocenit, že vlastní analýza vyexcerpovaných

sledovaných prostředků vyjadřujících futuritu je provedena velmi precizně. Líbí se mi, že autor diskutuje a dokládá příklady ze svého korpusu zvláště prostředky plnící spíše textovou, temporální nebo interpersonální roli a že upozorňuje na přínos těchto konstrukcí, popř. jejich shluků (*clusters*) k vytváření koheze a koherence textu. Zajímalo by mne, jak byly řešeny slovesné formy, které současně plní více funkcí, např. textovou a interpersonální, a dále, jak byly interpretovány shluky více slovesných forem, když autor postupoval od funkce k formě (*function-to-form approach*)?

Osmá kapitola nazvaná *Futurity in English for Specific Purpose Textbooks* (str. 247-265) srovnává, které prostředky vyjadřující futuritu jsou probírány ve vybraných gramatikách a učebnicích pro studenty ekonomiky a které funkce se vyskytují v učebnicích angličtiny pro specifické účely. Autor správně poukazuje na rozpory v interpretaci a rozdíly ve vysvětlování futurity mezi autory a v přehledných tabulkách nabízí srovnání (Tabulky 13 a 14) příkladů, které analyzované učebnicové texty obsahují, jednak z hlediska typu diskurzu a jednak na základě rozdílů mezi psaným a mluveným jazykem. Devátá kapitola *General and Specific Language Proficiency* (název je zde zkrácen) (str. 266-294) uvádí parametry testů, které vychází z autorových hypotéz týkajících se obecně- a specificky-jazykových kompetencí z hlediska osvojování hlavních futuritních konstrukcí. Výsledky pretestování jednoznačně prokazují, že studenti dosahují lepších výsledků v testových položkách s obecným spíše než specificky ekonomickým obsahem a že jejich znalosti adekvátních způsobů vyjadřování futurity v obecné angličtině se automaticky nepřenesají do používání adekvátních prostředků ve specificky ekonomických textech. Výsledky vlastního testování, kterého se zúčastnily dvě skupiny studentů ekonomických oborů, prokázaly, že dobrá úroveň obecně-jazykové kompetence se neodráží ve stejně dobré úrovni specificky-jazykové kompetence při používání futuritních konstrukcí, a to dokonce ani při zapojení širšího kontextu. Desátá kapitola nazvaná *Effectiveness of Implicit and Explicit Instruction* představuje výsledky autora zkoumání efektivnosti implicitního a explicitního vyučování futuritních konstrukcí. Jak naznačují výsledky, explicitní vyučování, na rozdíl od implicitního, přináší zlepšení, ale jen u některých futuritních konstrukcí. Zajímalo by mne proto, jaké metody by tedy podle autora bylo vhodné používat pro zefektivnění výuky těchto jazykových prostředků. Poslední kapitola (str. 317-319) obsahuje překvapivě krátký závěr, zvláště s ohledem na rozsah celé práce a množství použitých výzkumných metod.

Pokud jde o formální stránku práce, je třeba zmínit pár drobností, které však nijak nesnižují kvalitu posuzované práce a které nepochybně souvisejí s délkou celé práce. Jde většinou o překlepy (např. ve jménu autora na str. 95 *Rechenbach* místo *Reichenbach* nebo v příkladu na str. 105 *The parties are meeting meet for final negotiations on July 25.*), které jsem vyznačila přímo v textu práce, nebo o drobné návrhy na úpravu formátu (např. doporučuji důsledné používání kurzívy u sledovaných výrazů jako např. *would* na str. 101, *will* na str. 108, 111). Místy se vyskytují nesrovnalosti v odkazech na odbornou literaturu (např. na str. 93 se odkazuje na Haegemana a

Berglundovou, kteří nejsou jako spoluautoři uvedeni v seznamu odborné literatury, a Haegeman není ani uveden v předchozím textu práce). Poznámky ohledně formální stránky práce zde uvádím pro případné publikační potřeby.

Pokud jde o obsahovou stránku celé práce, je třeba konstatovat, že posuzovaná disertační práce Mgr. Martina Mikuláše splnila stanovené cíle a nepochybně přispívá k hlubšímu poznání problematiky způsobů vyjadřování futurity v angličtině, zvláště v odborném ekonomickém diskurzu, a přináší cenné poznatky jednak z analýzy běžně používaných učebnicových textů pro studenty ekonomických oborů a jednak z provedeného testového šetření. Autorova zjištění tak mohou být vhodným vodítkem pro studenty a zejména učitele ekonomických oborů při učení a vyučování odborné angličtiny. Autor v lingvistické části práce fundovaně vysvětluje důležité rozdíly mezi způsoby vyjadřování futurity v angličtině a v češtině a v lingvodidaktické části přináší důležité výsledky pro pedagogickou praxi. Vzhledem k tomu, že **práce splňuje jak po stránce obsahové, tak po stránce formální požadavky kladené na disertační práce, doporučuji práci Mgr. Martina Mikuláše k obhajobě a po jejím úspěšném průběhu navrhuji, aby byl jmenovanému udělen titul Ph.D.**

V Brně dne 8.9.2015

doc. PhDr. Renata Povolná, Ph.D.
Katedra anglického jazyka a literatury
Pedagogická fakulta MU, Brno